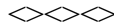


Segítsen, hogy élővé tudjuk tenni az emlékezést ezen találkozóval is. Szeretnénk egy kiadványban is megörökíteni a dokumentumokat, a találkozó eseményeit. Ha van az Ön családjában olyan történet, amelynek megismerése bővítheti hőseinkről kialakított képünket, küldje el nekünk, hogy közöljük, vagy jelezze szándékát a találkozón történő előadásra.

*Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület*



***Madách Imre***  
**Nem féltelek hazám !**

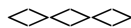
Bár ellened tör frigye zsarnokoknak,  
Bár ellened tör irigy szolgahad,  
Földönfutó népek megostromolnak,  
Mint tengerár, megállsz, ha szikla vagy.  
Nem féltelek hazám !

Eldültél volna, mint cser a viharban,  
Ha a végzet nem nézett volna ki,  
Hogy élj; nem törtek meg véres csatákban  
A balszerencse századévei.  
Nem féltelek hazám !

Ameddig áll Branyiszkód kórakása,  
Mint órjas harcaid emlékjele,  
Regét mond róla a Kárpát vadásza,  
S viharként leng rajt hősök szelleme.  
Nem féltelek hazám!

Ameddig látom Alföld rónaságát,  
Felette múltak délibábja kel,  
Szent vér hizlalja lengő dús kalásszá,  
És tápot a test, lélek benne lel.  
Nem féltelek hazám!

Az ősi bűn küldött ránk sujtoló kart,  
A lánc helyét csak szent vér mossa le:  
Hogy a jobb gyermek győzzön, Mózes elhalt  
A pusztában s egy nemzedék vele.  
Nem féltelek hát, hazám.



***Merza Gyula***

**Az örmény betelepülés története Magyarországon**

**II. rész**

A csíkszépvízi örmény telep a legújabb keletű valamennyi közt, amennyiben alig 150 éves múltra tekint vissza. Keletkezésének ideje 1768-ra esik, midőn Moldovában az orosz-török háború

következtében nagy nyomor ütött ki. Ugyanis akkor mintegy 400 óhitű örmény jött Szépvízre, kik később örmény rítusuk fenntartásával szintén áttértek a katolikus vallásra és a többi örmény kereskedőkkel együtt hasznos polgárai lettek a hazának: csinos templomuk és olvasóköriük van.

Az előrelátó *Verzár Oxendiusz* által konszolidált viszonyok folytán általában az egész örménység az erdélyi kereskedelmi forgalomnak kiváló tényezőjévé vált s a XIII. évszázad közepén Szamosújvárt már sok önálló polgár üzte a szarvasmarhával való kereskedésnek s a keletről magával hozott kordován- és szattyán-készítésnek jövedelmező és külföldön keresett iparágát. És amellett, hogy az ország ipara és kereskedelme, egyszóval közgazdasága ezáltal fölvirágzott, ez juttatta nagy vagyonhoz, majd tekintélyes uradalmakhoz a világjáró, szorgalmas családok mai kiváló utódait, u.m. a gr. Karátsonyiakat, br. Dánieleket, Gorovékat, Lukácsokat, Jakabffyakat stb., kik főnemesi, nemesi rangot, magas állami tisztségeket vagy országos tekintélyt élveztek és élveznek részben maiglan is.

A magyar-örmény nemes családok száma meghaladja a 60-at. Már az erdélyi kormányzéknel *Jakabb Bogdán* konziliárius személyében volt az örménység képviselve, ki aztán a "Gubernium" megszűntével az örmény származású főispánok sorát nyitotta meg. Jelenleg pl. az országgyűlés magyar-örmény tagjai a következők: br. *Dániel* Ernő főrend, *Dániel* Pál, dr. *Issekutz* Győző, *Jakabffy* Elemér, *Jakabffy* Imre államtitkár, gr. *Karátsonyi* Jenő főrend, br. *Lukács* György, *Lukács* László miniszterelnök, *Lengyel* Zoltán, *Mártonffy* Márton, br. *Papp* Géza, *Pattanyus* *Ábrahám* Dezső, *Urmánczy* Nándor, *Vertán* Endre és *Vertán* Etele képviselők.

A 67-es kiegyezés óta a magyar országgyűlés örmény származású képviselőinek és főrendjeinek száma 10-20 között változik. Egy időben a szabad királyi címet nyert örmény városok, t.i. Szamosújvár és Erzsébetváros két-két követet küldöttek, jelenleg azonban csak egyet-egyét, kik *Jókai Mór* kivételével kezdettől napjainkig mind örmények. A hazai örménységnek, mint közösségnek hosszú ideig széleskörű önkormányzata volt: az úgynevezett *örmény kompánia* saját bírójának az elnöklete alatt minden 3 évben a négy örmény telep egyikében (Szamosújvár, Erzsébetváros, Gyergyószentmiklós, Csíkszépvis) összegyűlve foglalkozott a közös természetű egyházi és világi ügyek elintézésével, mint ahogy azt pl. a szászok egyeteme szintén végzi részben napjainkban is, így az örmény közösség is felosztotta az évi adót, gondoskodott a püspök eltartásáról, a küldöttségek költségeiről és a szükséghez képest az egész erdélyi örménységre kötelező erejű szabályzatokat dolgozott ki és azok betartását ellenőrizte.

E tekintetben különösen az ünnep- és vásárnapok megtartását előíró és a fényűzést korlátozó rendeleteknek van nagy kultúrtörténeti értéke.

Az örmények említett közös szervezete érintkezett annak idején örmény ügyekben a kormányzékkel, majd az országgyűléssel is, azonban e szerepet később a követküldési jogot nyert Szamosújvár és Erzsébetváros örményekből álló községtanácsai vették át és teljesítik olykor, alkalomadtán jelenleg is. Ámde az örménység ezt az Apafi és I. Lipót kiváltságleveleiben biztosított önkormányzatot sohasem használta ki külön nemzetiségi szervezkedésre, ellenkezőleg, már kezdetben igyekezett a magyar nemzettel érületben egyesülni.

A változott kedvezőbb körülmények, különösen az örménységnek 1840-ben történt törvényes honfiúsításával, de még inkább 1848 után a kolóniák számos családját Délmagyarországon birtokszerzésre, aztán Budapesten, hol egy örmény templom kérdése többször fölmerült, az értelmiségi pályára vonzották.

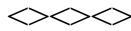
Eközben pedig nagyobb erdélyi városaink (Kolozsvár, Marosvásárhely, Brassó, stb.) kereskedő cégei közt mind több és több örmény névvel találkozunk. Újabban az orvosi és ügyvédi pálya, nemkülönben a gazdálkodás sok örményt foglalkoztat. Sőt, ma már nincs oly kenyérkereseti munka, melynél örményekkel ne találkoznánk.

Egyszóval, az új életviszonyok az örménységet nemcsak nyelvileg, néprajzi és politikai szempontból, de létföltételeiben is átalakították.

Az eddig zárt örmény társadalom a magyarsággal egyesült, minek következtében az örmény-magyar házasságok száma rohamosan növekedett. Sőt, egyes örmény családok, mint pl. a bobdai *Gyertyánffy*, a kisterpesti *Markovics*, a lompérdi *Korbuly* családok, főrangú magyar körökkel is rokonságba léptek.

Azonban mindamelllett, hogy az 1848-as szabadságharc az örménységet a magyarsággal társadalmilag is egybeforrasztotta, ősi egyházukra mindig féltékenyek voltak az örmények, és éppen azért ma is szívós kitartással törekszik e népfaj az örménykatholikus egyház fennmaradását biztosítani és ezzel a vallás terén utolsó menedékre talált egyetlen ősi, örmény jelleget megmenteni. E tekintetben hű segítőtársai voltak a tudós Mechtárista szerzetesek, kik különösen paphiány esetén a magyar-örmény klérust mindenkor készséggel kiegészítették.

(Az "Arménia" 1913-as évfolyamából)  
Folytatás a következő számban



**Dr. Borszéki Béla**

## **A természetes ásványvizek hasznosításának története Magyarországon**

*(Elhangzott a Fővárosi Örmény Klubban 1999. január 21-én*

*II. rész.*

A híressé vált városligeti kút után mind nagyobb hangsúlyt kapott a vizek kutatása és feltárása fúrások révén. A tudományos alapokra helyezett kutatás nagymértékben hozzájárult az ásványvizek megismeréséhez.

Az I. Világháború után - mint arról már esett szó - hazánk ásvány- és gyógyvízforrásainak legnagyobb részét elvesztette. Az ország szűkebb területén az újabb lelőhelyek feltárását nagymértékben elősegítette a századfordulón megindult szénhidrogén-kutatás, amely olaj helyett gyakran hozott napvilágra kitűnő termálvizet (Hajdúszoboszló, Debrecen).

Természetesen egyenest hévízfeltárás céljából is fúrtak kutakat. Így készült 1927-ben Szegeden az "Anna", 1935-36-ban Budapesten a margitszigeti "Magda II" kút.\*\*\*\*

Szomjúság oltására a két világháború között a piacon palackozott ásványvíz csak csekély mennyiségben volt jelen. Ennek nagyobb részét is a fővárosban találjuk. A Lukács gyógyfürdőben palackozták a "Kristály-vizet", a török időkből fennmaradt Rudas gyógyfürdőben a "Harmat-vizet", a Margitszigeten a "Margitszigeti ásványvizet", és a város határában a "Csillaghegyi ásványvizet". Vidéken csupán a már említett, ismertebb ásványvizeket lehetett kapni.

A II. Világháború az ásvány- és gyógyvíz-telepek, fürdők, ivócsarnokok nagy részében súlyos károkat okozott. Az ország újjáépítése után a meglévő források és kutak - a szűkös anyagi helyzet